

1. Õppe- ja kasvatus eesmärgid

Inimeseõpetusega taotletakse, et õpilane:

- 1) tunneb oma keha ning mõistab inimese kasvamise ja arenemisega seotud muutusi ning vastutust (nt seksuaalsuse olemus ja sellega seotud vastutus, töövõime jne);
- 2) hoiab oma tervist, järgides tervislikku eluviisi, käitub nii, et ei sea ohtu enda, teiste inimeste ega keskkonna turvalisust;
- 3) märkab ja mõistab kaaslaste ning iseenda emotsionaalseid seisundeid, käitumisviise; oskab neid hinnata ja nendega toime tulla;
- 4) hoiab puhtust ja korda; orienteerub eluasemega seotud küsimustes, omandab teadmised ja oskused majandamiseks, koduse elu korraldamiseks;
- 5) suudab täiskasvanu suunamisel eristada ning teadvustada oma oskusi ja võimeid, otsib erinevatest teabeallikatest võimetekohaseid jätkuõppevõimalusi ja teeb enda jaoks optimaalseid valikuid;
- 6) tunneb huvi ümbritseva ühiskonnaelu vastu;
- 7) tunneb olmesuhtlemiseks vajalikke kodanikuõigusi ja -kohustusi, järgib sotsiaalseid nõudeid ja käitumisetiketti.

2. Õppeaine kirjeldus kooliastmeti (1.-2. klass)

1.–2. klassis on inimeseõpetuse põhisisuks lähiümbruse märkamine, selle teadvustamine (suhtes mina ja meie) ning sotsiaalse kompetentsuse arendamine. Õpitakse koos tegutsema nii matkides kui ka eeskuju ja juhendamise järgi. Omandatakse baassõnavara ja -lausungimalle ning elementaarseid (olme)suhtlusoskusi: teise inimese kuulamine, ütluste mõistmine ja nendele reageerimine (vastusrepliigid dialoogis), dialoogi alustamine ja jätkamine tuttavas situatsioonis jms. Õpitakse (mängu)asjade kasutamist ja hoidmist, mängus osalemist, reeglitest kinnipidamist, mängu algatamist, rollide ja vajalike mänguasjade jagamist jne. Kohati võib olla keeruline rollimängudes osalemine. Õpilased vajavad pidevat motiveerivat tagasisidet oma tegevuse ja saavutuste kohta. Võrreldavate situatsioonide ja illustratsioonide (joonised, fotod) toel õpitakse märkama ja eristama (puhas/must, meeldib / ei meeldi jne) ümbritsevate esemete, ruumide ja inimeste (sh iseenda) esteetilisi omadusi. Õpitakse eristama isiklikke, võõraid ja ühiseid esemeid, neisse heaperemehelikult ja turvaliselt suhtuma ning neid kasutama. Õpitakse ka märkama ja eristama eakaaslaste käitumisviise. Harjutatakse viisakat käitumist (tervitamine, palumine, tänamine, eakaaslase ja täiskasvanu poole pöördumine, võimalik keeldumine jne)

1.klassi ainekava

Õppesisu	Õpitulemused	Läbivad teemad	Lõiming
MINA JA MEIE Mina: minu välimus ja mulle meeldivad tegevused. Tervitamine (igapäevane tervitamine koolis, tervitusele vastamine). Enesetutvustamine ja kaaslastega tutvumine dialoogis (nimi, kool, klass) Õpitegevused koolis, õppevahendid.	1) tutvustab ennast, nimetades oma nime, kooli, klassi, kodu asukoha, õdedevendade ja vanemate nimed; 2) nimetab küsimuste abil oma lemmiktegevusi; 3) osaleb ühistes (õppe)mängudes ja järgib meelde tuletamisel mängureegleid; 4) vastab dialoogi repliigile, alustab dialoogi oma soovide ja vajaduste väljendamiseks;	Väärtused ja kõlblus	Matemaatika Vene keel Muusika Eesti keel Kehaline kasvatus

Tüli vabandamine, leppimine (dialoogi repliidid). Peo-, töö-, spordiriitus (riietusesemed, riietuse sobitamine situatsiooniga).	5) tunneb ära kaaslaste tegevuses ning õppesituatsioonis õige ja vale käitumise; 6) valib õpisituatsioonis leppimiseks ja vabandamiseks sobivad repliidid.		
MINA JA TERVIS Kehaosad (pea, kael, keha, käed, jalad), juuksed ja nägu. Kehaosade (nägu, kael, käed, jalad) pesemine, küünte eest hoolitsemine. Hammaste pesemine. Tualeti kasutamine. Toitumine (toidud: supp, praad jne, toidunõud). Käitumine söögilauas: toidu palumine, tänamine.	1) teab oma kehaosi (pea, kael, kõht, selg, käed, jalad, juuksed ja nägu); 2) hoolitseb isikliku vältimise ja hügieeni eest (kammib juukseid, peseb käsi ja hambaid, kasutab tualetti); 3) järgib õpetaja meeldetuletusel hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms).	Tervis ja ohutus	Kunst Eesti keel Loodusõpetus
MINA JA PERE Pereliikmed (vanemad, õed/vennad, vanavanemad), nende nimed. Pereliikmete kodused tööd, pereliikmete abistamine, minu kohustused kodus.	1) väärtustab kodu ja perekonda; 2) kirjeldab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes; 3) teab oma kohustusi kodus; 4) nimetab oma pereliikmed ja teab nende nimesid.	Väärtused ja kõlblus	Matemaatika Kunst Tööõpetus Vene keel Eesti keel
MINA JA MINU KODU Kodumaja (talumaja/ eramu/korter suures majas); ruumid kodus (esik, köök, elutuba jt). Mööbel kodus ja koolis (esemed, nende otstarve). Kodu asukoht. (Eestimaa; küla/linn/alev). Eestimaa, minu kodumaa. Eesti Vabariigi lipp.	1) märkab õpetaja suunamisel ümbritsevate esemete vältimust, esemete ja ruumide puhtust ning korrashoidu; 2) korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust; 3) teab, et elab Eestis. Väärtustab Eestimaad oma kodumaana; 4) teab Eesti lipu värve nende õiges järjestuses.	Kultuuriline identiteet	Vene keel Matemaatika Loodusõpetus Eesti keel Kunst
MINA JA AEG Nädal (töö- ja puhkepäevad; eile, täna, homme). Õöpäeva osad (hommik, päev, õhtu, öö). Aasta (aastaajad: laste tegevused, riitus, ohud jalakäijatele liikluses).	1) nimetab nädalapäevi, ööpäeva osasid ja aastaagu õiges järjestuses, teab oma sünnipäev ja aastaagu; 2) teab ohud jalakäijatele liikluses.	Tervis ja ohutus	Kehaline kasvatus Eesti keel Loodusõpetus Kunst
MINA JA ASJAD Minu oma, kaaslaste oma (enda ja kaaslaste, sh õpetaja asjade kuuluvuse eristamine), asjade palumine kasutamiseks. Ausus asjade jagamisel. Koristustööd ja –vahendid klassiruumis ning kodus.	1) teeb vahet endale ja teistele kuuluvate asjade vahel; 2) korrastab õpetaja juhendamisel oma töölauda ja lähiümbrust; 3) teab keskkonnakaitse elementaarsed reeglid.	Keskkond ja jätkusuutlik areng	Vene keel Eesti keel Tööõpetus Loodusõpetus
MINA JA TURVALISUS Sõidutee ohutu ületamine (valgusfoor, ülekäigurada, maantee ületamine). Liikumine jalakäijate teel	1) teab, kuidas ohutult sõiduteed ületada, ja käitub vastavalt; 2) kirjeldab ühissõidukisse sisenemise ja väljumise korda; 3) teab peast oma täiskasvanud	Tervis ja ohutus	Vene keel Muusika Matemaatika Eesti keel

üksi ja rühmaga. Helkur. Ühissõidukid kodukohas (sõiduki ootamine, sisenemine, väljumine; tänava (sõidutee) ületamine; sõidupilet). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid).	pereliikme telefoninumbrit.		
---	-----------------------------	--	--

2.klassi ainekava

Õppesisu	Õpitulemused	Läbivad teemad	Lõiming
MINA JA MEIE Tervitamine: erinevad tervitusväljendid; eakaaslaste ja täiskasvanute tervitamine. Enesetutvustamine ja tutvumine kaaslastega dialoogis (vanus, sünnipäev). Kaaslase kutsumine ühistegevusse. Klassi reeglid(sõnastamine ühisvestluses), reeglite vajalikkus. Suhtluspartnerite näoilmed ja hääletoon (rõõmus, kurb, sõbralik, vihane, üllatunud). Kiusamine (äratundmine), täiskasvanult abi palumine. Oma eksimuse tunnistamine ja vabandamine; positiivne reageerimine vastuseks vabandamisele. Koolitöötajate ametid.	1) tuttavates situatsioonides tervitab, palub, tänab, vabandab; 2) teab oma vanust, sünnipäeva ja kodust aadressi; 3) alustab ja jätkab dialoogi; 4) kutsub õpetaja suunamisel kaaslasi tuttavat (õppe)mängu mängima, valib ja jagab rolle ning mänguasju; 5) nimetab näoilmele ja hääletoonile vastava emotsiooni (4 erinevat); 6) hindab õpetaja abiga kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi tasandil; 7) demonstreerib õpisiituatsioonis vabandamist ja sellele positiivset vastust; 8) teab koolitöötajate ameteid.	Keskkond ja jätkusuutlik areng	Vene keel Loodusõpetus Eesti keel
MINA JA TERVIS Isiklik hügieen: igapäevane pesemine, dušš, vann, saun; pesemisvahendid ja nende korrashoid. Hügieen enne ja pärast igapäevaseid tegevusi (söömine jne), nohu-köha korral. Hammaste tervishoid: värske aed- ja puuvili, kommid; hambaarst. Liikumise vajalikkus ja võimalused; mängukohad väljas, ohutusnõuded. Toitumine (söögikorrad, sobivad toidud; sooja koolilõuna vajalikkus). Käitumine söögilauas: toidu tõstmine, vestlus söögilauas.	1) kirjeldab ja järgib hügieeninõudeid igapäevaste tegevuste käigus, nohu/köha korral (käte pesemine, taskuräti kasutamine jms); 3) kirjeldab pildile toetudes hammaste tervishoidu; väärtustab liikumist ja aktiivseid tegevusi oma päevakavas; 4) nimetab illustratsioonidele toetudes vajalikke toidukordi ja tervisele kasulikke toite; 5) käitub söögilauas viisakalt (palub, tänab, räägib vaikse häälega, hoiab puhtust).	Tervis ja ohutus	Vene keel Matemaatika Kehaline kasvatus Eesti keel Loodusõpetus Tööõpetus
MINA JA PERE Pereliikmete tegevused, ühised tegevused ja mängud,	1) nimetab oma lähisugulasi; 2) kirjeldab üksteisega arvestamise võimalusi peres;	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Matemaatika Vene keel Eesti keel

pereliikmetega arvestamine. Vanemate ametid. Sugulased (onu, tädi; onude, tädide lapsed).	3) teab oma vanemate ameteid; 4) selgitab lähemaid sugulussuhteid.		
MINA JA MINU KODU Minu kodu (ruumid, sisustus), aadress. Lemmikloom kodus. Koduarmastus. Koolis tähistatavad riiklikud ja rahvakalendripühad (olulisemate tegevuste nimetamine illustratsioonide järgi).	1) teab võimalusi, kuidas abistada pereliikmeid kodustes töödes; 2) teab peast oma aadressi; 3) kirjeldab ja väärtustab oma kodu ja koduloomi; 4) kirjeldab pildile toetudes tähtsamate pühade tähistamist.	Kultuuriline identiteet	Vene keel Matemaatika Eesti keel Tööõpetus
MINA JA AEG Aasta (aastaaegadele vastavad kuud, välitööd koduümbruses aastaaegade kaupa; vanus, sünnipäev: kuupäev, kuu). Kellaaeg täistundides. Päevakava: minu ja kaaslaste tegevused koolis ja kodus; tegevused, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks.	1) määrab aega täistundides; 2) kirjeldab ja väärtustab oma tegevusi, mis on positiivsete tunnete tekkimise allikaks; 3) kirjeldab piltidele toetudes oma päevakava.	Tervis ja ohutus	Matemaatika Eesti keel Vene keel Loodusõpetus Kehaline kasvatus
MINA JA ASJAD Minu oma, kaaslaste oma, meie oma (esemete hoidmine ja kasutamine; andmine, laenamine, varastamine, lõhkumine; kadedus, lahkus). Asja väärtus ja hind. Asjade väärtus teiste väärtuste seas. Transpordivahendid kodu ja kooli vahel liiklemiseks. Käitumine liiklusvahendites. Telefoni viisakas vastuvõtmine; helistamine vanematele	1) eristab oma, võõrast ja ühist asja ning mõistab, et võõrast asja ei tohi loata võtta; 2) väärtustab ausust asjade jagamisel; 3) kirjeldab erinevaid võimalusi kodust kooli jõudmiseks; 4) käitub tänaval ja liiklusvahendis viisakalt.	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Matemaatika Loodusõpetus Vene keel Eesti keel
MINA JA TURVALISUS Sagedasemad lastega toimuvad õnnetusjuhtumid: kukkumised, liiklusõnnetused jalakäijatega (sõidutee valesti ületamine, seisva liiklusvahendi varjust väljumine, liiklemine talvisel teel); juhtumist teatamine lähimale täiskasvanule. Käitumine võõraste inimestega (koju sisselaskmine, võõraga kaasaminek, asjade/maiustuste vastuvõtmine jms; hädaolukorras abi palumine). Võõras ümbrus, eksimine, abi palumine (dialoogi repliigid), vanemale helistamine.	1) teab sagedasemaid ohtusid kooliteel liiklemisel ja võõraste inimestega suhtlemisel, 2) oskab pöörduda täiskasvanu poole abi saamiseks; 3) kirjeldab pildile toetudes õnnetusi vältivat käitumist; 4) demonstreerib õpitu olukorras käitumist võõraste inimestega.	Keskkond ja jätkusuutlik areng	Matemaatika Vene keel Eesti keel Kunst ja tööõpetus

3. Õppeaine kirjeldus kooliastmeti (3.-5. klass)

3.–5. klassis kujuneb jätkuvalt õpilaste oskus märgata ja eristada oma lähiümbrust (selle esemeid, nähtusi, sündmusi, tegevusi jms). Õpilased tutvuvad eesti rahvakommete ja traditsioonidega (rõhuasetus pere ja kodukoha traditsioonidel). Tegevus- ja suhtlussituatsioonides õpitakse tundma ja järgima ühiskonnas aktsepteeritavaid käitumisnorme. Õpitakse märkama, eristama ja mõistma igapäevaelu olukordi, sealhulgas ohuolukordi, verbaalseid ja mitteverbaalseid eneseväljendusviise, tundeid jms. Täiendatakse ühis- ja koostegevuse oskusi (sh hooliv ja teisi arvestav suhtlemine) ja viisaka käitumise oskusi. Õpetaja abiga saab õpilane aru pere ja koduga seotud teemadest, teadvustab laste ning vanemate vastastikuseid õigusi ja kohustusi. Järjepidevalt kujundatakse õpilaste sotsiaalset teadlikkust ja verbaalset aktiivsust: õpilased kirjeldavad abivahendite toel enda ja kaaslaste tegevust ja emotsionaalset seisundit. Õppimist toetavad aktiivõppemeetodite kasutamine, õppekäigud, praktilised ülesanded, lühipalade lugemine ja analüüsimine. Järjest enam võimaldab tunnetustegevuse tase õpilastel aktiivsemalt ja iseseisvamalt osaleda (õpi)tegevuste kavandamisel, sooritamisel ja kontrollimisel ning abivahendite valimisel ja kasutamisel. Praktiliste ja tekstis kirjeldatud situatsioonide analüüsil pööratakse tähelepanu nendes osalejate tegevusviisidele, motiividele ja kavatsustele, situatsioonide tingimustele, tegevuste tulemustele ja tagajärgedele. Õpitakse juhendamise järgi situatsioonidele alternatiivseid lahendusi leidma ning kaaslastele soovitusi andma.

3. klassi ainekava

Õppesisu	Õpitulemused	Läbivad teemad	Lõiming
MINA Mina erinevused ja sarnasused teiste inimestega. Igäihe individuaalsus ja väärtuslikkus. Eneseteadvus ja enesehinnang. Lapse õigused, kohustused ja kaitse.	1) nimetab, mille poolest ta sarnaneb teistega ja mille poolest erineb teistest; 2) väärtustab iseennast ja teisi; 3) alustab ja jätkab dialoogi (küsimus – vastus, teade – küsimus, kutse koostegevusele, nõustumine, loobumine).	Väärtused ja kõlblus Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Matemaatika Eesti keel /Vene keel Kehaline kasvatus
MINA JA MEIE Minu ja teiste vajadused. Sõbrad ja sõpruse hoidmine. Üksteise eest hoolitsemine ja teiste aitamine. Sallivus. Oma vigade ja süü tunnistamine. Vabandamine. Leppimine. Ausus ja õiglus vastukaaluks ebaõiglusele, kaebamisele ja tagakiusamisele. Hakkamasaamine kiusamise ja vägivallaga. Muredest rääkimine ja oma tunnete väljendamine. Abi otsimise ja leidmise võimalused.	1) hindab ning vastandab õpisituatsioonis oma ja kaaslaste igapäevaseid käitumisakte õige/vale-, meeldib / ei meeldi-tasandil; 2) tunneb näoilme ja hääletooni järgi ära ja nimetab kaaslaste 4–6 emotsiooni; 3) teab erinevates kohtades ja olukordades viisaka käitumise reegleid.	Väärtused ja kõlblus	
MINA JA TERVIS Terve ja haige inimene, enesetunne, haiguse tundemärgid. Isiklik hügieen: vahendid,	1) nimetab oma keha puhtuse ning välimuse eest hoolitsemise võimalusi – vahendeid ja vajalikkust; 2) kirjeldab tervet ja haiget inimest; 3) märkab oma enesetunnet ning	Tervis ja ohutus Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Keskond ja	Eesti/ vene keel Matemaatika Loodusõpetus Kehaline kasvatus

vajalikkus. Ravimid (ravimite võtmine, ohud). Tervishoid: toit, puhkus, liikumine ja sport.	teavitab sellest kaaslasi; 4) teab, et ravimeid võetakse haige olles, et ravimid võivad olla inimese tervisele ohtlikud; 5) kirjeldab tervise hoidmise viise: mitmekesine toit, uni ja puhkus, liikumine ja sport.	jätkusuutlik areng	
MINA JA MINU PERE Pereliikmete rollid. Abivalmidus, kohuse- ja vastutustunne. Pereliikmetega arvestamine. Vanemate töö. Kodused tööd. Kodu traditsioonid. Sünnipäev. Koduümbrus. Naabrid ja naabruskond. Kodutus. Lastekodu.	1) kõneleb õpetaja suunamisel oma perekonnast: pere suurus, pereliikmete nimed, õdedevendade vanus, vanemate tegevus; 2) küsimustele toetudes räägib enda ja pereliikmete tegevusest pühade tähistamisel 3) kirjeldab oma perekonda: pere suurus, andmed pereliikmete kohta (nimi, vanus, tegevus); 4) kirjeldab, mille poolest perekonnad erinevad ja sarnanevad.	Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Teabekeskond ja meediakasutus	
EESTIMAA MEIE KODUMAA Küla. Vald. Linn. Maakond. Tavad, pühad ja kombed. Eesti Vabariigi ja kodukoha sümbolid.	1) teab, mis on tema kodukoht ja kodumaa; 2) väärtustab Eestit – oma kodumaad; tunneb Eesti sümboleid (lipp, vapp, hümn; suitsupäasuke, rukkilill).	Kultuuriline identiteet	Eesti keel Kehaline kasvatus Matemaatika
AEG Pool- ja täistund.	1) tunneb kella täis- ja pooltundides.	Tehnoloogia ja innovatsioon	Matemaatika Vene keel
MINA JA TURVALISUS Ohud: tuleohutus, looduslikud ohud ja ohtlikud ained ning abi kutsumine. Võõras ümbrus ja võõraga kaasaminek. Ahistamise probleem. Liiklusreeglid. Politsei. Laste usaldustelefon. Turvakodu.	1) teab ohtlikke kohti ja olukordi kooliteel ja koduümbruses ning valib ohutu tee sihtpunkti; 2) palub ohuolukorras ja õnnetusjuhtumi korral abi.	Tervis ja ohutus Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Eesti/ vene keel Kehaline kasvatus Loodusõpetus Kunst

4.klassi ainekava

Õppesisu	Õpitulemused	Läbivad teemad	Lõiming
KÄITUMINE JA SUHTLEMINE Mina. Igaühe individuaalsus ja väärtuslikkus, sooline kuuluvus. Mina ja endasse suhtumine. Lapse õigused ja kohustused. Sõbrad ja tuttavad: sõprade valimine ja hoidmine, ühistegevus. Klassiõhtu: sisukate peotegevuste valik ja planeerimine. Eakaaslaste ja täiskasvanute kõnetamine. Abivalmidus klassis (abi vajamine ja küsimine, abi vastuvõtmine, abivajaja märkamine ja abi	Õpilane: 1) analüüsib ühisvestluses situatsioonide, oma ja kaaslaste käitumisaktide ning emotsionaalsete seisundite põhjuseid ja tagajärgi; 2) jälgib kaasõpilaste tegevust ja vajaduse korral abistab neid; 3) planeerib koostegEVuses klassiõhtu kulgnevuse; 4) osaleb üksteise tegevust reguleerivas dialoogis (teade – teade); 5) tunneb koolielus ära	Väärtused ja kõlblus Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Tehnoloogia ja innovatsioon	Matemaatika Eesti keel /Vene keel Muusika Kehaline kasvatus

pakkumine). Vägivaldne käitumine (tõukamine, ehmatamine, narrimine jne); võimalikud konfliktid igapäevases koolielus.	konfliktsituatsiooni ning teab, mis juhtudel on vaja sellest täiskasvanule/õpetajale teatada.		
INIMENE JA TERVIS Õppimise tervishoid (rüht, õige istumine, silmade tervishoid, puhkus, sport). Kahjulikud harjumused (liigne telerivaatamine, liigne arvutikasutamine jms; suitsetamine ja alkoholi tarvitamine), nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele. Isiklikud toitumisharjumused, mõju enesetundele. Esmased kodused ravivõtted külmetushaiguste korral. Esmaabi lihtsamate vigastuste puhul (lõikehaav, ninaverejooks jne).	1) teab enda tervist tugevdavaid ja nõrgestavaid tegureid (toitumine, liikumine, uni) ja harjumusi ning nende mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele; 2) kirjeldab õpilase tervist tugevdavate ja nõrgestavate tegurite ja harjumuste mõju füüsilisele tervisele ja õppimisvõimele; 3) eristab, millised toidud on tervisele kasulikud; 4) kirjeldab esmaseid ravivõtteid külmetuse korral, 5) demonstreerib õpituatsioonis esmaabi lihtsamate vigastuste puhul.	Tervis ja ohutus Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Keskkond ja jätkusuutlik areng	Eesti/ vene keel Matemaatika Loodusõpetus Kunst Tööõpetus Kehaline kasvatus
PEREKOND JA KODUKOHT Minu sugupuu (perekond ja lähisugulased). Pereliikmete lahkumine ja lein, käitumine matustel, surnuaias. Maa- ja linnakodu (hooned; eluruumide sisustus, puhtus, korrashoid). Kodutus, lastekodu kui üks peretüüp. Transpordivahendid kodukohas tänapäeval ja minevikus. Sõidupilet ühissõidukis (ostmine jm toimingud). Meie kool ja teised ümbruskonna koolid. Muuseumid kodukohas, käitumine muuseumis. Kodukoha sümbolid: lipp, vapp. Kodukoha rikkused. Pühad ja kombed (uusaasta, EV aastapäev, volbripäev, jaanipäev jne).	1) nimetab oma lähisugulasi ja selgitab abistavate küsimuste toel kodu ja perekonna tähtsust oma elus; 2) kirjeldab oma pere traditsioone; 3) kirjeldab ja väärtustab oma kodukohta; 4) nimetab kodukoha rikkusi ja tunneb ära sümbolid; 5) hoiab koolis ning kodus puhtust ja korda; 6) kirjeldab pühade tähistamise kombeid oma perekonnas.	Tervis ja ohutus Keskkond ja jätkusuutlik areng	Eesti keel Kehaline kasvatus Matemaatika
INIMENE: AEG JA TEAVE Kellaaja määramine veerandtunnise täpsusega. Kellaajast kinnipidamine: täpsus; hilinemine, selle tagajärjed. Õpilase päevakava koostamine, õppimine, puhkus, vaba aja tegevused. Koolistend, ajakiri lastele, kuulutus ajalehes/stendil (teabeallikate kasutamine).	1) tunneb kella veerandtunnise täpsusega, seostab kellaageu oma päevakavaga; 2) leiab koostegEVuses teavet koolistendilt ja kooli kodulehelt; 3) määrab aega veerandtunnise täpsusega ning seostab seda tegevustega õpilase päevakavas; 4) väärtustab täpsust ja kokkulepetest kinnipidamist.	Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Väärtused ja kõlblus Teabekeskond Tehnoloogia ja innovatsioon	Eesti keel Matemaatika Vene keel

INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD Töö, selle eesmärk ja tulemus (produkt, tasu); pereliikmete tööd (tööde jaotus, koostöö) koduses majapidamises, õpilase töö koolis, kohuse- ja vastutustunne töö tegemisel, tööarmastus. Lapse taskuraha, selle otstarbekas kulutamine (lihtsamate ostude sooritamise), raha kogumine. Ostud toidupoes: ostja ja müüja suhtlemine, raha kasutamine lihtsamates tehingutes. Tehingud postkontoris. Kirja saatmine.	1) teab erinevaid ameteid; mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust; 2) mõistab töö vajalikkust ja väärtuslikkust; 3) planeerib täiskasvanu abiga oma taskuraha kulutamist; 4) kirjutab ja postitab oma lähedasele kirja või postkaardi.	Tervis ja ohutus Väärtused ja kõlblus	Eesti keel Vene keel Kunstiõpetus
INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS Olmejäätmete tekkimine klassis ja koduses majapidamises (tegevused, nende tagajärjel tekkiv prügi); jäätmete individuaalne käitlemine. Liiklusmärgid kodu ümbruses ja kooliteel (ülesanne, vajalikkus). Jalgrattaga (rulaga, rulluiskudega) sõitmine, ohud. Tuleohutuseeskirjade järgimine lapse igapäevastes tegevustes; käitumine tulekahju korral; käitumine tulekahjuhäire korral. Käitumine veekogude juures, basseinis, veekeskuses. Käitumine metsas, loodusmatkal (loodussäästlik käitumine, käitumine eksimise korral).	1) sorteerib täiskasvanu suunamisel klassis ja kodus tekkivaid olmejäätmekäitumiseid; 2) teab ja kirjeldab turvalise käitumise viise igapäevaelus (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas). 3) kirjeldab igapäevaseid turvalise käitumise viise (liiklemine kooliteel, jalgrattaga sõitmine, tulekahju vältimine, käitumine veekogu juures ja metsas).	Keskkond ja jätkusuutlik areng Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus Tervis ja ohutus	Eesti/ vene keel Kehaline kasvatus Loodusõpetus Kunst

5.klassi ainekava

Õppesisu	Õpitulemused	Läbivad teemad	Lõiming
KÄITUMINE JA SUHTLEMINE Mina: olulisemad isikuandmed, meeldivad ja ebameeldivad tegevused; sarnasused ja erinevused võrreldes eakaaslastega. Enesetutvustamine dialoogis, arvestades vestluspartneri vanust (eakaaslane, täiskasvanu). Suhtlemine võõrastega, milliseid isikuandmeid võib kellele avaldada. Igapäevased suhtlussituatsioonid kodus ja koolis (positiivsed-negatiivsed ettepanekud, konfliktid jne): hindamine (tingimused, põhjus, tagajärg); suhtlemiseesmärkide mõistmine (käsk, korraldus, palve,	1) märkab ja mõistab erisusi oma ja kaaslaste tegevustes, arvamustes; 2) osaleb koosteguvuses erinevat tüüpi dialoogides (teade – küsimus – vastus jne); 3) selgitab, milliseid enda andmeid võib sõpradele või võõrastele avaldada, 4) kirjeldab isikuandmete avaldamisega seotud ohtusid; 5) kirjeldab oma käitumist toimunud konfliktisituatsioonis; 6) kirjeldab plaanile toetudes ning analüüsib ühisvestluses	Väärtused ja kõlblus Teabekeskkond ja meediakasutus Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Eesti keel Vene keel Kunst Kehaline kasvatus

keeld, teave jne). Vägivaldse (füüsiline, vaimne) käitumise äratundmine, käitumine ohvri ja pealtnägijana. Abivalmidus (vanad inimesed, nooremad kaaslasted, erivajadustega inimesed): abivajaja märkamise ja abi pakkumine, abistamine. Abi vajaduse ja enda võimaluste hindamine abi pakkumisel.	oma ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ning käitumisakte (soovid, tingimused, põhjus, tagajärg) 7) väärtustab suhtes abivalmidust, märkab abivajajat ning pakub võimalusel oma abi.		
INIMENE JA TERVIS Meeleelundite (nägemis-, kuulmis-, haistmis-, maitsemis-, kompimis- ja tervishoid) ülesanded, tervishoid. Erivajadustega inimesed (meeleelundite kahjustuste tagajärjel), alternatiivsed suhtlemisvahendid. Enesetunde kirjeldus dialoogis arstiga (levinumad külmetus- ja nakkushaiguste tunnused), ravirežiimi järgimine. Haiguste ennetamine (tervislikud eluviisid). Tervisesport ja liikumine, sportimisvõimalused kodukohas, Eesti tuntumad sportlased. Piisava une ja puhkuse vajalikkus. Valikud toitumisel. Esmaabi põletuse, külmumise, minestuse korral. Uimastid: tubakas, alkohol, narkootikumid (kanep); alkoholi ja tubaka mõju õppimisvõimele ja käitumisele. "Ei" ütlemine uimastitega seotud situatsioonides.	1) kirjeldab oma välimuse, hügieeni ja tervise eest hoolitsemise võimalusi, teab hoolitsemise tagajärgi; 2) kirjeldab uimastite (alkoholi, tubaka) tarbimise mõju õppimisvõimele ja käitumisele; 3) selgitab meeleelundite ülesandeid ja tervishoidu; 4) kirjeldab oma enesetunnet küsimustele toetudes; 5) demonstreerib õpitu situatsioonis esmaabi põletuse, külmumise ja minestuse korral; 6) demonstreerib õpitu situatsioonis uimastite tarvitamisest keeldumist.	Kesk-kond ja jätkusuutlik areng Väärtused ja kõlblus Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Eesti keel Vene keel Loodusõpetus Matemaatika Kehaline kasvatus
PEREKOND JA KODUKOHT Elu maal ja linnas, kodukoha eluolu (levinumad tegevusvaldkonnad, ametid jms). Kodukoha rahvariided, rahvariide kandmine tänapäeval ja minevikus. Kodukoha tähtsamad traditsioonid (laulu- ja tantsupidu jms). Peretraditsioonid (pereliikmete ühised tegevused, peretraditsioonide määratlemine ühisvestluses, sarnasused-erinevused kaaslastega). Pühad ja kombad ülestõusmispühad, karjalaskepäev, jüripäev jne).	1) võrdleb eluolu maal ja linnas; 2) kirjeldab ühisvestluses oma kodukanti; 3) jutustab tugikava abil pühade ja rahvakommete tähistamisest oma perekonnas; 4) teab erinevaid rahvuskombeid; 5) kirjeldab ühisvestluses oma pere traditsioone ja pühade tähistamist.	Väärtused ja kõlblused Kultuuriline identiteet	Eesti keel Kunst Loodusõpetus Matemaatika
INIMENE: AEG JA TEAVE Aja määramine minutilise täpsusega, kellaaja kahesugune määramine (toetudes ööpäeva osadele). Päeva ja nädala ajakava, vaba aja tegevuste mitmekesisus (positiivsed ja negatiivsed harjumused	1) mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga; 2) määrab aega minutilise täpsusega; 3) koostab õpetaja abiga endale päevakava; 4) nimetab mitmekesisid	Väärtused ja kõlblused Kesk-kond ja jätkusuutlik areng	Eesti keel Vene keel Matemaatika Loodusõpetus

päevakavas: ajakulu, valikute tegemine jne). TV-kava (sisu, eakohased saated, telesaadete hulgast valikute tegemine). Pilt-teatmeteosed, Internet: kooli kodulehekülg (teabeallikate kasutamine). Reklaamide sisu ja eesmärk.	positiivseid vaba aja veetmise võimalusi; 5) otsib õpetaja juhendamisel teavet teatmeteostest või internetist; 6) teab, kuidas suhelda sotsiaalmeedias; 7) teadvustab reklaamide eesmäärke.		
INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA ASJAD Palgatöö, selle tulemus ja eesmärk, ametis püsimise üldised tingimused (võrdlus õpilase käitumisega koolis). Kulutused peres lapse heaolu eest hoolitsemisel (lapse põhivajadused ja soovid, pere majanduslike võimalustega arvestamine jms), asjade väärtus sõltuvalt nende vajalikkusest. Raha hoidmise viisid: hoiukarp, pank. Raha kogumine.	1) mõistab oma kohustusi ja vastutust seoses õppetööga; 2) teadvustab oma nõudmiste/soovide sõltuvust vajadustest ja pere sissetulekust; 3) hindab asjade väärtust nende vajalikkusest lähtuvalt.	Tervis ja ohutus Väärtused ja kõlblus	Eesti keel Vene keel Kunstiõpetus
INIMENE, SÄÄSTLIKKUS JA TURVALISUS Vee ja elektri säästlik tarbimine koolis ja kodus. Olmejäätmete (tava-, taaskasutatavad, ohtlikud jäätmed) käitlemine kodus majapidamises (prügi sorteerimine ja ärapaigutamine, kogumispunktid, jäätmete kompostimine). Liiklusõnnetuste peamised põhjused, liiklusõnnetusest teatamine ja abi kutsumine. Pürotehnika (ost-müük alaealistele, kasutamine). Pommiähvarduse tegemisega kaasnevad ohud ja tagajärjed, käitumine pommiähvarduse korral.	1) kirjeldab vee ja elektri säästliku tarbimise võimalusi 2) kodus ning koolis; nimetab olmejäätmete käitlemise viise kodus majapidamises; 3) demonstreerib õpitu olukorras käitumist liiklusõnnetuse korral ja abi kutsumist; 4) kirjeldab ja teadvustab pürotehnika väärkasutuse ning pommiähvarduse tegemisega kaasnevat tagajärge; 5) peab kinni evakuatsiooni reeglites.	Keskkond ja jätkusuutlik areng Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Eesti keel Vene keel Kunst- ja tööõpetus

4. Õppeaine kirjeldus kooliastmeti (6.-7. klass)

6.–7. klassis täienevad õppetegevuse käigus õpilaste sotsiaalsed suhtlemis- ja käitumisoskused. Harjutatakse suhtlemist ja koostevõime reguleerimist dialoogis (osalemine rühmatöös, rollimängudes, kutse koostevõimele, vastused küsimustele ja teadetele, dialoogi alustamine küsimuse ja teatega, nõustumine ja loobumine, alternatiivne ettepanek, oma arvamuste selgitamine ja kaitsmine). Individuaal- ja rühmatööde tulemuste esitlemise, enda ja teiste tegevuste kommenteerimise kaudu suureneb õpilaste verbaalne aktiivsus, kujunevad avaliku esinemise esmased oskused. Õpitakse mõistma ja nimetama tegevuse eesmäärke, tingimusi, põhjuseid ja tagajärge, käitumisaktis ilmnevaid emotsioone. Juhendamisel leitakse seoseid tegevus-, suhtlus- ja käitumisakti vahel, tehakse järeldusi ning planeeritakse ja/või korrigeeritakse edasist tegevust/käitumist. Arenguliselt on õpilaste jaoks oluline pöörata tähelepanu muutustele enda organismis ja käitumises (seksuaalsus, suhtlemine ja käitumine vastassugupoolega, noormehe ja neiu rollid eri situatsioonides jms) ning oma tervisekäitumisele (sh hoolitsemine oma

füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervise eest, enesekehtestamine, riskikäitumine). Õpitakse märkama ja teadvustama kultuurilisi erinevusi. Alustatakse ettevalmistust iseseisvaks majandamiseks, teadlikuks ja säästlikuks tarbimiseks (prügi sorteerimine, pakendiinfo jmt). Inimeseõpetuse temaatika ja õpilaste oskused võimaldavad sel perioodil rohkem kasutada IKT- vahendeid.

6.klassi ainekava

Õppesisu	Õpitulemused	Läbivad teemad	Lõiming
SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA Suhtlemisstrateegiate eristamine (õpetaja abiga): selgitamine, veenmine, meelitamine, ähvardamine. Suhtluspartnerite motiivid ja kavatsused. Suhtlemine sõprade ja "sõpradega": "kambavaim", jälgendamine; isiklik arvamus vastutus; keeldumine mittesoovitud tegevustest. Suhtlemine vastassugupoolega. Suhtlemine internetiportaalides, enda kohta edastatava infoga seotud turvalisus ja ohud. Suhtlemine koduste ja eakaaslastega. Suhtlemisprobleemid kodus: muutunud suhted ja rollid, iseseisvumine: laste ja vanemate vastutus. Valetamine, vaikimine, hädavale. Süüteo ülestunnistamine ja vabandamine.	1) märkab ja jätab suhtlemisel meelde kaaslaste seisukohti; 2) võrdleb ja hindab õpetaja suunamisel enda ja kaaslaste emotsionaalseid seisundeid ja käitumist (eesmärk, tingimused, põhjus–tagajärg); 3) kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, partnerist ja -eesmärgist sõltuvaid variatiivseid väljendusviise; 5) demonstreerib õpitu situatsioonis isikliku arvamus sobilikul viisil väljendamist ning keeldumist mittesoovitud tegevustest; 6) mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist; 7) kirjeldab konfliktide ennetamise võimalusi suhtes; 8) selgitab internetisuhtluses esinevaid ohtusid ning oma andmete edastamise põhimõtteid.	Väärtused ja kõlblus Teabekeskond ja meediakasutus Tervis ja ohutus	Eesti keel Vene keel Muusika Kunstiõpetus Kehaline kasvatus
MINA ISE Mina-pilt: oskused ja võimed, huvid, tugevused ja nõrkused; sarnasused ja erinevused kaaslastega, sallivus. Enesehinnang (erineva enesehinnanguga õpilaste käitumine sarnastes situatsioonides).	1) kirjeldab ning hindab plaanile toetudes oma huvisid ja toimetulekut koolis (õnnestumised, raskused jms); 2) selgitab ühisvestluses enesehinnangu mõju käitumisele; 3) väärtustab inimeste vahelisi erinevusi, on salliv erinevuste suhtes; 4) kasutab tuttavates olukordades suhtlemissituatsioonist, -partnerist ja -eesmärgist lähtuvalt erinevaid väljendusviise.	Väärtused ja kõlblus Elukestev õpe ja karjääri planeerimine Kultuuriline identiteet	Eesti keel Vene keel Muusika Kehaline kasvatus
INIMENE JA TERVIS Sissejuhatus inimese anatoomiasse lähtuvalt elundite funktsioonidest. Toidu- ja toitained. Toiduainete pakendiinfo.	1) Omab ettekujutust inimese organismi üldisest ülesehitusest ning tunneb joonisel inimfiguuris ära elutähtsad organid; 2) nimetab ebatervisliku	Tervis ja ohutus Keskkond ja jäätusutlik areng	Eesti keel Vene keel Kehaline kasvatus Matemaatika

Kiirtoit – populaarsuse põhjused, mõju inimese organismile. Üle- ja alatoitumine (sh dieetid ja näljutamine), selle mõju tervisele. Esmaabi (toidu- jms) mürgituse, looma- ja putukahammustuse korral. Uimastite (sh alkoholi ja tubaka) mõju organismile (ülevaatlikult) ja käitumisele.	toitumise võimalikke tagajärgi, oskab valida erinevate toitade hulgast tervisele kasulikke; 3) selgitab mitmekülgse toitumise olemust; 4) demonstreerib õpituatsioonis esmaabi mürgituse ning looma- ja putukahammustuse korral; kirjeldab uimastite mõju organismile ja käitumisele.		
INIMESE ARENG Murdeiga, muutused tüdrukute ja poiste organismis. Erinev arengutempo ja muutuste aktsepteerimine. Poiste ja tüdrukute hügieen, ravikosmeetika vajadus ja kasutamine. Muutused tüdrukute ja poiste käitumises, sh suhtlemises; sobivad ja ebasobivad käitumismallid.	1) teadvustab ja aktsepteerib murdeega seotud muutusi oma organismis ja käitumises, 2) mõistab arengu individuaalsust; 3) nimetab kohti, kust leida abi ja vastuseid oma murdeega seotud küsimustele;	Tervis ja ohutus	Eesti keel Vene keel Loodusõpetus
INIMESE VÄLIMUS Riietusesemete otstarbekus. Riiete ja jalanõude puhtus-korrashoid. Juuste igapäevane hooldamine: hooldusvahendid, juuksevärvid (pakendiinfo, kasutamine). Suhtlemine juuksuriga (oma soovide väljendamine, soovitude küsimine jms). Künte hooldamine, maniküür, pediküür. Olukorrale ja eale sobiv dekoratiivkosmeetika.	1) hoolitseb oma välimuse eest ja valib olukorrale vastavad rõivad; 2) kirjeldab juuste ja künte hooldamise põhimõtteid ning põhjendab hooldamise vajadust; 3) demonstreerib õpituatsioonis oma soovide väljendamist teenindajale (juuksurile, kingsepale, keemilises puhastuses).	Tervis ja ohutus Väärtused ja kõlblus	Eesti keel Vene keel Kunstiõpetus
INIMENE JA KODU Kodu ja koduümbrus. Suurpuhastus kodus (tööde järjekord, jagamine pereliikmetega, vahendid). Külaskäik ja külaliste vastuvõtmine. Kodukoha (ja Eesti riigi) tuntud inimesed, nende tegevusalad, elukutsed (seos päevakohaste sündmustega). Kodukoha ettevõtteid ja nende toodang, töötajate ametid.	1) koostab õpetaja juhendamisel kodu korrashoiuga seotud tegevuste plaani (tööde järjekord, vahendid, tööjaotus); 2) kirjeldab oma kodu ja koduümbrust, juhatab teed enda koju; 3) koostab kirjaliku küllakutse; 4) kirjeldab ettevalmistusi, mis on vajalikud külaliste tulekul ning külla minekul; 5) kirjeldab kodukoha ettevõtete põhilisi valdkondi.	Keskkond ja jätkusuutlik areng Elukestev õpe ja karjääri planeerimine	Eesti keel Vene keel Kunstiõpetus Loodusõpetus Muusika
INIMENE JA TEAVE Olulisemad päevauudised, nende edastamine kaaslastele. Teatmeteosed, Internet (kodukoha tuntumate paikade ja inimeste kohta lühinfo hankimine ja edastamine koosteguvuses).	1) hangib õpetaja juhendamisel teavet kaaslastelt (küsimuste esitamine) ja eriliigilistest tekstidest (Internet, meedia, teatmeteosed, sõiduplaanid); 2) oskab kasutada kodukoha ühistranspordi sõiduplaane;	Teabekeskond ja meediakasutus Tervis ja ohutus	Eesti keel Vene keel

Transport kodukohas, kodukoha ümbruses (orienteerumine sõiduplaanides, teabe hankimine; sõidusoodustused). Telefoni otstarbekas kasutamine (telefonikaart, mobiiltelefon).	3) mõistab telefoni otstarbekas kasutamise vajalikkust.		
INIMENE, SÄÄSTLIKUS JA TURVALISUS Kodukeemia kasutamine. Tulekahju tekkimise ohud koduses majapidamises: ohuolukorra hindamine, tulekahju kustutamine (esmate tulekustutusvahendite kasutamine, hädaabi). Ohutusnõuded ujumisel ja veesõidukite kasutamisel, päästevahendite kasutamine. piktogrammide tähendusi, teab kodukeemia väärkasutuse tagajärgi ja nende ennetamise võimalusi.	1) teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi; 2) kirjeldab peamisi tule- ja veeohutuse nõudeid ning käitumisstrateegiaid vastavate õnnetusjuhtumite korral 3) demonstreerib õpituatsioonis esmate tulekustutusvahendite kasutamist ning abi kutsumist ohuolukorras.	Keskkond ja jätkusuutlik areng Tervis ja ohutus	Eesti keel

7.klassi ainekava

Õppesisu	Õpitulemused	Läbivad teemad	Lõiming
SUHTLEMINE EAKAASLASTE JA TÄISKASVANUTEGA Suhtlussituatsioonide kirjeldamine, hinnang suhtluspartnerite käitumisele; eriarvamused (oma seisukohtade selgitamine ja kaitsmine, nõustumine kaaslase arvamusega); konfliktide lahendamise võimalused. Suhtlussituatsioonid ja –strateegiad. Arusaamatused ja konfliktid kodus, sõprade vahel. Iseloomujooned ja käitumine. Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Sõprus, armumine, armastus, käimine. Oma tunnete väljendamine, tunnetest rääkimine, lähedus, aja koosveetmine, ühised tegevused. Seksuaalsuse trepp ja arengu individuaalsus. Seksuaalsuhted. Mittesobilik seksuaalne käitumine, ahistamine, käitumine seksuaalse ahistamise korral.	1) selgitab ja kaitseb õpetaja suunamisel oma seisukohti, 2) mõistab suhtluspartnerite seisukohtade võimalikku sarnasust/erinevust, oskab reageerida kohatule käitumisele; 4) mõistab vabandamist kui oma süüst/eksimusest arusaamist ja kahetsemist; 5) kirjeldab ja hindab plaani abil oma ja kaaslase emotsionaalseid seisundeid ning käitumist; 6) demonstreerib õpituatsioonis konfliktide lahendamise võimalusi; 7) väärtustab lähisuhetes hoolivust, abistamist ja lugupidamist; 8) mõistab seksuaalse arengu individuaalsust ning analüüsib enda asetust seksuaalsuse trepil; 9) demonstreerib õpituatsioonis ebasoovitavast seksuaalkäitumisest keeldumist ja käitumist seksuaalse ahistamise korral; 10) nimetab noortele mõeldud nõustamisteenuseid.	Väärtused ja kõlblus Tervis ja ohutus	Eesti keel Vene keel Kunstiõpetus
MINA ISE	1) teadvustab oma	Väärtused ja	Eesti keel

Mina-pilt: positiivsed ja negatiivsed iseloomuomadused, sarnasused-erinevused kaaslastega; negatiivsete omaduste parendamisvõimalused. Enesehinnang, õnnestumisele, ebaõnnestumistele reageerimine.	positiivseid ja negatiivseid iseloomujooni (3–4), 2) oskab õpetaja suunamisel nimetada negatiivsete omaduste parandamise võimalusi; 3) selgitab enesehinnangu mõju inimese mõtlemisele ja käitumisele, 4) kirjeldab enesehinnangu toetamise võimalusi.	kõlblus	Vene keel
MINU TERVIS Minu toiduvalik ja seda mõjutavad tegurid, mitmekesise toidu tähtsus. Kehaline aktiivsus tervise tugevdajana. Arsti (kiirabi, perearst, hambaarst) poole pöördumine. Tuntumad ravimtaimed. Enamlevinud nakkushaigused, levimise viisid, HIV ja AIDS. Esmaabi mao- ja puugi hammustuse korral. Uimastite tarbimise enamlevinud põhjused noorte hulgas. Käitumine uimastitega seotud olukordades, abi kutsumine.	1) kirjeldab, kuidas hoolitseda oma tervise eest (toitumine, kehaline aktiivsus, tervist kahjustavate tegevuste vältimine, rahvameditsiin, arstiabi); 2) analüüsib oma nädala toitumise, vaba aja tegevuste (sh füüsilise aktiivsuse) kava; 3) demonstreerib õpituatsioonis arsti poole pöördumist; 4) kirjeldab põhilisi nakkushaiguste levimise ja vältimise viise; 5) kirjeldab uimastite tarvitamise enamlevinud põhjuseid noortel; 6) oskab endale ja teistele ohtlikes situatsioonides ütelda „ei“ ning vajaduse korral abi kutsuda.	Tervis ja ohutus Teabekeskond ja meediakasutus	Eesti keel Vene keel Kehaline kasvatus
KODU JA KODUKOHT Eestimaal elavad teised rahvused; kultuurilise mitmekesisuse rikastav roll, sallivus teiste rahvuste ja kultuuride suhtes. Oma tuba: toa plaan, toa sisustamine ja korrashoid. Kodu kaunistamine tähtpäevadeks (seos peretraditsioonidega). Vaba aja ja tegevuste planeerimine, tegevuste mitmekesisus. Matk, ekskursioon kodukohas, koduümbruses; kirjalik meelepea kaaslastele; plaani tutvustamine ja põhjendamine). Noorte üritused ja peod. Peo praktiline planeerimine sünnipäeva ja klassiõhtu näitel.	1) väärtustab kultuurilist mitmekesisust, suhtub sallivalt teistesse rahvustesse ja kultuuridesse; 2) koostab kodu korrashoiu ja vaba aja sisustamisega seotud tegevuste plaani (tegevuste ajaline järjekord, oma soovide ja võimalustega arvestamine); 3) kirjeldab vaba aja mitmekülgse veetmise võimalusi kodukohas; 4) koostab matka või ekskursiooni plaani ning tutvustab seda kaaslastele; 5) koostab peo (sünnipäeva, klassiõhtu) tegevuste, sh ettevalmistuse plaani.	Kultuuriline identiteet Keskkond ja jätkusuutlik areng Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Matemaatika Vene keel Eesti keel Kunstiõpetus Muusika Loodusõpetus
INIMENE, ARENG JA TEAVE Isikut tõendav dokument (IDkaart, pass), selle muretsemine ja kasutamine. Isikuandmete turvaline hoidmine.	1) nimetab sidepidamise viise tänapäeval ja minevikus; 2) hangib õpetaja juhendamisel teavet teistelt inimestelt ning erinevatest infoallikatest; 3) edastab kaaslastele teavet;	Tervis ja ohutus Tehnoloogia ja innovatsioon	Eesti keel Vene keel Kunst

Enda ja teiste kohta info edastamine internetis, sellega kaasneda võivad ohud ja ohtude vältimine. Kirjavahetus (kirja saatmine Eesti piires ja välismaale; tähtud kiri; e-mail, e-kaart; kirjavahetus tänapäeval ja minevikus). Telefon (telefoniraamatu kasutamine; infotelefon; sidepidamine tänapäeval ja minevikus). Reklaampakkumised (telefoni teel pakutavad kaubad- teenused; reklaamlehed postkastis jms), nõustumine- keeldumine.	4) kasutab otstarbekalt nüüdisaegseid sideteenuseid (kirjavahetus, telefon, Internet); 5) teadvustab internetisuhtluses valitsevaid ohte ning mõistab, millist informatsiooni enda või teiste kohta on sobilik ja turvaline avaldada.		
INIMENE JA TÖÖ, INIMENE JA RAHA Töö lapse ja täiskasvanu elus (tööde liigid, töö tulemus, eesmärk, tingimused; kohusetunne ja vastutus tulemuste eest). Minu pere sissetulekud (palk, tootmine, toetused). Minu pere väljaminekud (eluase, toit, riided, transport, meelelahutus).	1) mõistab ja oskab kirjeldada töö tähtsust (tulemus, eesmärk, tingimused); 2) oskab nimetada oma pere olulisemaid sissetuleku- ja kuluallikaid.	Kodanikualgatus ja ettevõtlikkus	Matemaatika Vene keel Eesti keel Loodusõpetus
INIMENE, SÄÄSTLIKUS JA TURVALISUS Jäätmekäitlus maal ja linnas (eraja kortermajad; prügilad). Prügi käitlemist reguleerivad piktogrammid pakenditel. Reisimine, erinevad transpordivahendid, hääletamine (eelised võrreldes ühistranspordiga, riskid). Hädaabi kutsumine erinevate õnnetusjuhtumite korral. Juhtumid, kus tuleb pöörduda politseisse.	1) kirjeldab jäätmete individuaalseid ja ühiskondlikke käitlemisvõimalusi ja -viise, oskab jäätmeid sorteerida; 2) teab kodukeemia ja ravimite väärkasutuse tagajärgi ja selle ennetamise võimalusi;	Keskond ja jätkusuutlik areng Tervis ja ohutus	Vene keel Kunst Muusika Loodusõpetus

5. Õppeaine kirjeldus kooliastmeti (8.-9. klass)

8-9.klassis on kõige olulisem toetada õpilasi iseseisvaks toimetulekuks. Vanuseliselt on oluline tähelepanu pöörata ühiskonnaõpetusega seotud teemadele: eri eluvaldkondadega seotud õigusaktid ja lepingud, ameti valik ja edasiõppimisvõimalused, töötaja õigused ja kohustused, otstarbekad ja vastutustundlikud valikud/otsused, iseseisev raha kasutamine ja säästlik tarbimine, eluasemega seotud küsimused. Õpilased tutvuvad ja õpivad kasutama teabeallikaid, nõustamis- ja kriisiabivõimalusi; omandavad teadmise, kuidas otsida, küsida ja kasutada elus vajaminevat teavet ja abi. Õpilane harjutab iseseisva elu alustamise ja soolise küpsemisega seotud rollikäitumist. Teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid ja oma vastutust selles, tunneb ära lähisuhtevägivalla. Oluline on teadvustada pere loomise ja laste saamisega seotud vastutust.

Õppetegevuses rakendavad õpilased eelnevatel aastatel omandatud eri situatsioonidele vastavaid suhtlemisoskusi. Kujuneb oskus hinnata oma ning kaasinimeste individuaalset ja rühmakäitumist (põhjus-tagajärg seosed, otstarbekus, vastavus ühiskonnainormidele).

8. klassi ainekava

Õppesisu	Õpitulemused	Läbivad teemad	Lõiming
KÄITUMINE RÜHMAS Erinevad rühmad ja rollid. Reeglid ja normid rühmas. Inimsuhteid toetavad reeglid ja normid. Rühma kuulumine, selle positiivsed ja negatiivsed küljed. Hoolivus rühmas. Rühma surve ja toimetulek sellega. Sõltumatus, selle olemus. Autoriteet.	1) arvestab ühistegevuses suhtluspartnerite erinevate arvamustega; 2) annab hinnangu oma ja kaaslaste käitumisviiside kohasusele situatsioonis; 3) pakub õpituatsioonis olukordadele sobivaid lahendusi; 4) saavutab õpituatsioonis õpetaja juhendamisel kokkuleppeid lahkarvamuste korral; 5) teab rühma mõju inimese käitumisele ja demonstreerib õpituatsioonis oskust keelduda tegevusest, mis kahjustab teda ennast ja teisi.	Väärtused ja kõlblus Kultuuriline identiteet Teabekeskond ja meediakasutus	Eesti keel Kunst Kehaline kasvatus
LÄHISUHTED JA PEREKOND Noormehe ja neiu omavaheline suhtlemine. Ajutised ja püsivad suhted, suhte loomine ja hoidmine, vastastikune usaldus, suhet kahjustavad faktorid, lahkumine. Seksuaalsuse olemus ja arengu individuaalsus, seksuaalvähemused. Seksuaalkäitumine ja vastutus. Sugulisel teel levivad haigused (levimine, mõju tervisele, ravi, ennetamine). Nõustamisteenused. Lapsevanemaks saamine: füüsiline ja sotsiaalne küpsus. Peremudelid. Nooremate õdede-vendade eest hoolitsemine.	1) väärtustab lähisuhteid ning oskab kontakti luua ning teab, kuidas suhteid hoida; tunneb ära lähisuhtevägivalla; 2) teab turvalise seksuaalkäitumise põhimõtteid (sh rasedusest hoidumine); 3) mõistab seksuaalelu alustamisega seotud vastutust; eristab lubatud ja lubamatut seksuaalkäitumist.	Keskkond ja jätkusuutlik areng Väärtused ja kõlblus Kultuuriline identiteet Tervis ja ohutus Teabekeskond ja meediakasutus	Eesti keel Kirjandus
TERVISE HOIDMINE Tervise füüsiline, vaimne, sotsiaalne ja emotsionaalne aspekt. Tervisenäitajad. Tervisliku eluviisi komponendid. Tervist hoidvate valikute tegemine. Inimese elukaar ja selle perioodid, põhivajadused eluperioodidel. Arstiabi kodukohas. Tervishoiu ja sotsiaalsüsteem Eestis. Koduapteek.	1) kirjeldab peamisi tervist tugevdavaid ja toetavaid tegureid, 2) teab ja oskab igapäevaelus teha tervislikke valikuid seoses oma füüsilise, vaimse ja sotsiaalse tervisega; 3) teab tervisliku toitumise, kehalise aktiivsuse ja unerežiimi põhimõtteid ning mõistab nende rakendamise olulisust igapäevaelus; 4) kirjeldab oma tervislikku	Keskkond ja jätkusuutlik areng Väärtused ja kõlblus Tervis ja ohutus Teabekeskond ja meediakasutus	Eesti keel Loodusõpetus Kehaline kasvatus Matemaatika

Esmaabi lämbumise, põrutuse korral. Väsimus, stress, depressioon. Tervisealased infoallikad, nende kasutamine ja usaldusväärsus. Kaitseüstimine haiguste ennetamise eesmärgil. Allergia.	seisundit, 5) oskab pöörduda abi saamiseks arsti poole (registreerimine vastuvõtule, kojukutse, hädaabi); 6) teab, mida tähendab ravikindlustus ning oskab nimetada tervishoiuteenuseid.		
RISKIKÄITUMISE ENNETUS Toimetulek vägivallega. Kuriteo ohvriks langemine, pöördumine õiguskaitseorganite poole. Seksuaalvägivald, valehäbi, ohvriabi. Uimastid ja kuritegevus. Mängurlus: loterii, hasartmängud (mänguautomaadid, kasiino jne) - riskid, sõltuvus, abi saamise võimalused.	1) mõistab riskikäitumisega kaasnevat ohtusid liikluses, vees, toitumisel, nutivahendite kasutamisel, uimastite omamisel ja tarbimisel.	Väärtused ja kõlblus Tervis ja ohutus Teabekeskond ja meediakasutus	Eesti keel Kirjandus Matemaatika
INIMENE JA VÄLIMUS Eakohane igapäevane ja pidulik riietus, aksessuaarid (nt kooli lõpupidu); suhtumine vanemate, eakaaslaste, moeajakirjade soovitusesse. Rõivaste ja jalatsite hooldus: hooldusmargid.	1) hoolitseb oma riiete eest ja valib olukorrale sobiva riietuse; 2) teab riiete hooldusmärkide tähendusi.	Keskond ja jätkusuutlik areng Väärtused ja kõlblus	Eesti keel Kirjandus Kunst
INIMENE JA TEAVE Avalik infopunkt. Kohalik ajaleht. Eestis ilmuvad ajalehed ja ajakirjad; ajakirjanduse tellimine. Uudisteportaalid internetis, internetis leiduva informatsiooni varieeruv kvaliteet.	1) teab ja leiab olulisi infoallikaid tervise teabe, nõustamis- ja kriisiabi võimaluste kohta kodukohas või selle lähiümbruses; 2) teab, millal ja kuidas pöörduda õiguskaitseorganite poole.	Keskond ja jätkusuutlik areng Väärtused ja kõlblus Tervis ja ohutus	Eesti keel Kirjandus Ajalugu Informaatika
INIMENE, ASJAD JA RAHA Arve avamine pangas; hoiuse igapäevane kasutamine. Maksete liigid koduses majapidamises, maksete tasumise võimalused, täpsus. Igapäevased sisseostud: ostukoha valik (kauplus, turg jms); kulude planeerimine päevaks, nädalaks; ostutoimingud. Ühiskondliku toitlustamise asutused (menüü, arve, käitumisetikett (sh kaaslase kutsumine); toidu kojutellimine). Kataloogikaubandus (tellimine, riskid, kauba tagastamine). Postipaki saamine ja saatmine. Küla-/linnaraamatukogus lugejaks registreerumine, teabe hankimine otsitava kirjanduse kohta.	1) teab erinevaid pangaja e-teenuseid ning vastavaid veebikeskkondi.	Keskond ja jätkusuutlik areng Väärtused ja kõlblus Teabekeskond ja meediakasutus	Matemaatika Käsitöö ja tehnoloogia Eesti keel Ajalugu
KARJÄÄRI PLANEERIMINE Eneseanalüüs (töölased huvid,	1) teab sobiva elukutse omandamise võimalusi;	Keskond ja jätkusuutlik	Eesti keel Matemaatika

võimed, oskused, isiksuseomadused). Jätkuõppevõimalused (erialad, õppeasutused).	2) teadvustab oma võimete, teadmiste ja oskuste tugevaid ja nõrku külgi.	areng Väärtused ja kõlblus	
---	--	-------------------------------	--

9. klassi ainekava

Õppesisu	Õpitulemused	Läbivad teemad	Lõiming
LÄHISUHTEDJAPEREKOND Lähisuhted, suhete alustamine ja hoidmine, vastutus ja austus. Kooselu, abiellumine ja pere loomine. Raseduse planeerimine; loote areng; loote ja ema tervist hoidev käitumine. Lapse sündimine: ettevalmistused imiku hooldamiseks; sünnijärgsed kohustused (nimepanek, tervisekindlustus, meditsiiniline kontroll jms); kohaliku omavalitsuse ja riiklikud toetused. Lapse saamisega seotud (lisa) kulutused (peamised kuluartiklid lapseeas), lapse hooldamisele kuluv aeg. Puudega laps. Imiku- ja lapseiga (peamised arengutingimused, suhtlemine lapsega, lapse õigused (alus) haridusele. Lapse arendamine-õpetamine (eakohased mänguasjad, raamatud jms); mängude õpetamine noorematele õpilastele. Peretülid ja – vägivald (tagajärjed, lahendused, valehäbi, nõustamis- ja kriisiabi). Uimastite tarbija perekonnas: mõju majanduslikule olukorrale, suhetele. Kohalikud ja üldriikliikud nõustamis- ja ravivõimalused. Lahutus, lahuselava vanema kohustused lapse kasvatamisel.	1) Suhtleb tavaolukorras adekvaatselt (kuulab vestluspartnerit, esitab küsimusi, selgitab oma seisukohti, otsib lahendust erimeelsustele); 2) reageerib adekvaatselt kohatule käitumisele enda ja teiste suhtes; 3) oskab küsida teavet kaasinimestelt, kasutada teabetekste ja teatmikke; 5) hindab oma ja kaaslaste käitumise otstarbekust tavaolukorras; 6) teab kooselu reegleid ja norme toetavates inimsuhetes ning väärtustab hoolivust, ausust, õiglust ja vastutustunnet; 7) nimetab pereeluga seotud nõustamise ja abi võimalusi kodukohas.	Keskkond ja jätkusuutlik Väärtused ja kõlblus Kultuuriline identiteet	Eesti keel Matemaatika Loodusõpetus Ajalugu
EELARVEPLANEERIMINE Pere sissetulekud (palk, toetused). Igapäevaste kulutuste planeerimine (eluase, toit, riietus, transport, vaba aeg); kulutuste kasv perekonna suurenemisel (sh lemmiklooma võtmisel). Suurte väljaminekute planeerimine (soovid, võimalused, riskid: raha säästmine ja hoiustamine, järelmaks, krediit, laen, liising). Kaupade-teenuste garantii (müüjalt teabe hankimine, garantii	1) mõistab inimtegevuse peamiste ressursside (aeg, teadmised/oskused, töö, raha) tähtsust oma elus; 2) oskab planeerida ressursside täiendamise/kulutamisega seotud tegevusi.	Keskkond ja jätkusuutlik Väärtused ja kõlblus Kultuuriline identiteet	Matemaatika Kodundus Informaatika

võimaluste-tingimuste kohta).			
ELUASE Eluaseme liigid, eluaseme otsimine, arvestades pere vajadusi ja võimalusi (müügi kuulutused, kinnisvarafirmad). Üürileping, selle tingimused (üürniku õigused ja kohustused, „halva” lepingu ohud). Eluaseme sisustuse planeerimine: hädavajalik sisustus, sisustuse hankimise (ostude) järjekord, ratsionaalne paigutus, kujundusdetailid. Eluaseme, olmetehnika soetamine, hooldus ja remont: teabe hankimine võimaluste, tingimuste ja abiteenuste kohta (müüja, telefoniraamat, kasutusjuhend jne).	1) kirjeldab eluaseme omandamise, sisustamise ning hooldamisega seotud vajadusi, võimalusi, ohtusid ja kohustusi.	Keskkond ja jätkusuutlik Kultuuriline identiteet Tervis ja ohutus	Matemaatika Ajalugu Kunst Kodundus
KARJÄÄRIPLANEERIMINE Jätkuõppevõimalused, valikute tegemine, arvestades huvisid, võimeid ja majanduslikke võimalusi (transport, elamiskulud jms); kutsenõustamine. Kohalik tööhõiveamet, tööturuteenused tööotsijale, töötus. Töötaja põhilised õigused ja kohustused, lepinguta töötamisega kaasnevad riskid ja tagajärjed, ümbrikupalk. Abi leidmine tööõigusega seotud küsimustes. Inimkaubandus: tööorjus ja prostitutsioon, ohvriks sattumise põhjused, inimkaubandusele viitavad märgid (kuulutused, tööpakkuja käitumises), ohtude teadvustamine, käitumine ohvriks sattumise korral, ohvriabi.	1) hindab nõustaja suunamisel adekvaatselt oma võimeid, teadmisi, oskusi, jätkuõppevõimalusi ja -tingimusi ning teeb enda jaoks sobivaima karjäärivaliku; 2) teab oma peamisi õigusi ja kohustusi töötajana, nimetab info ja abi saamise võimalusi tööõigusega seotud küsimustes; 3) mõistab lepinguta töötamise ja ümbrikupalgaga seotud riske ja negatiivseid tagajärgi; tunneb tööotsimisel ära inimkaubandusele viitavad märgid, teadvustab ohte ning kirjeldab õiget käitumist inimkaubanduse ohvriks sattumise korral.	Väärtused ja kõlblus Keskkond ja jätkusuutlik areng Kultuuriline identiteet Tervis ja ohutus	Ajalugu Kehaline kasvatus Eesti keel